

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder

Utlåtande

Undervisnings- och kulturministeriet

Ärende: Skriftligt utlåtande om förslagen som lagts fram av arbetsgruppen som bereder reformen av lagstiftningen inom småbarnspedagogik

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder (SAMS) och Finlands Svenska Handikappförbund (FSH) ger i utlåtandet sina kommentarer till utkastet till småbarnspedagogiklag. SAMS och FSH (vi) företräder genom sina medlemmar svenskspråkiga personer med olika typer av funktionsnedsättning och deras närstående.

Vi ger vårt utlåtande, eftersom reformen är av betydelse för svenskspråkiga barn med funktionsnedsättning och deras vårdnadshavare. Som medlemmar i Handikappforum hänvisar vi också till Handikappforums utlåtande.

1. Den svenskspråkiga terminologin

I den svenskspråkiga översättningen av lagtexten används i 18 § förslaget termen gravt handikapp. Begreppet handikapp är en föråldrad term som är på utgående i det svenska lagspråket i Finland. Samma gäller för gravt handikapp, jämför exempelvis ett av de senaste lagförslagen, regeringens proposition till diskrimineringslag. Handikapp kan i dagens läge upplevas som ett kränkande begrepp.

Flera av lagarna inom funktionshinderområdet (handikappområdet) förnyas för tillfället. I samband med dessa reformer sker det en uppdatering av det svenska lagspråket i Finland och därmed också en harmonisering med det rikssvenska lagspråket och de begrepp som är allmänt vedertagna i Sverige. En förutsättning för att uppnå ett enhetligt och klart svenskt lagspråk i Finland, som motsvarar dagens språkbruk är att systematiskt byta ut föråldrade begrepp när ny lagstiftning och nya detaljmotiveringar översätts. Termen handikappad, handikapp och gravt handikapp behöver därför bytas ut bytts ut till termerna barn/person med funktionsnedsättning, funktionsnedsättning och svår funktionsnedsättning. Dessa termer stämmer bättre överens med dagens språkbruk och nuvarande uppfattningar om en termerna.

- Vi kräver att: Gravt handikapp byts ut till *svår funktionsnedsättning* och att handikappad byts ut till *barn/Vårdnadshavare/person med funktionsnedsättning*.

2. Rätten till barnets språk och kultur och rätt att söka ändring

SAMS och FSH uppskattar att rätten till eget språk och egen kultur finns med i lagsförslagets 3 §, 4 § och 15 § förslaget. Vi anser att det är speciellt bra att det i detaljmotiveringarna till 15 § förslaget klargörs att rätten till språk och egen kultur ska tolkas brett.

Vi önskar ändå poängtera följande och föreslår också några ändringar och förtydliganden:

- Vi föreslår att formuleringen rätt till småbarnspedagogik på sitt modersmål i 15 § 1 mom. byts ut mot formuleringen rätt till *småbarnspedagogik på eget språk*. Denna formulering skulle stämma överens med formuleringen som används i 10 § lagen om grundläggande utbildning.

Vi ser det som en positiv sak att småbarnspedagogik på teckenspråk och annat språk tagits med i lagförslaget. Småbarnspedagogik på barnets eget språk är av betydelse för barnets bästa och för att uppnå syftet och målen med småbarnspedagogiken. Vi ser det som viktigt att rätten till eget språk också förverkligas för barn som har finlandssvenskt teckenspråk som modersmål antingen på grund av att barnet självt har en hörselnedsättning eller att barnets vårdnadshavares språk är finlandssvenskt teckenspråk. Samma gäller när barnet använder sig av alternativa kommunikationsmetoder som baserar sig på det svenska språket.

- Vi föreslår att det i detaljmotiveringarna görs ett förtydligande om att ett barns egna språk eller modersmål också kan vara finlandssvenskt teckenspråk eller alternativ kommunikation baserat på det svenska språket. Orsaken till att det behöver nämnas är att de skiljer sig markant från de finskspråkiga motsvarigheterna.
- Vi föreslår också att rätten till att söka ändring också ska gälla rätt till småbarnspedagogik på eget språk.

I 18 § lagförslaget stadgas det om vårdnadshavarens möjlighet att bli hörd enligt 34 § förvaltningslagen. Nuvarande barndagsvårdslag (14 a § barndagsvårdslagen) innehåller en hänvisning till språklagen gällande hörande, rätt till tolkning och expedition på eget språk. Eftersom varken lagförslaget eller detaljmotiveringarna till lagförslaget innehåller en dylik formulering och vi av

erfarenhet kommit fram till att det inte räcker med att endast förlita sig på att allmän lagstiftning alltid beaktas anser vi att:

- Detaljmotiveringarna till 18 § 4 mom lagförslaget kompletteras med en hänvisning till språklagen och att hörandet bör vara tillgängligt både fysiskt och informationsmässigt i enlighet med de krav som ställs enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- För vårdnadshavarna och barnet är det av stor betydelse att handledningen och rådgivningen enligt 20 § lagförslaget ges på vårdnadshavarnas och barnets eget språk, också på svenska eller möjlighet att kommunicera via tolk om de har finlandssvenskt teckenspråk som modersmål.

3. Personalen – behörighetskrav och dimensionering och svenskspråkig personal

Personaldimensioneringen

Av detaljmotiveringarna till 16 – 18 § förslaget framgår det att behov av stöd kan beaktas vid dimensioneringen av personalen. I detaljmotiveringarna till 35 § förslaget finns det också nämnt att behov av stöd är en faktor som kan beaktas när det bestäms hur många personalen ska vara till antal i förhållande till antalet barn och deras ålder. Vi anser att den föreslagna dimensioneringen av personal inte är tillräcklig om det finns barn med specialbehov i en grupp. Finns det barn med specialbehov behöver det också beaktas i dimensioneringen av daghemspersonalen och den behörighet och specialkunskap som de innehar. Detta krav behöver tas in på lagnivå för att kunna säkerställa att personalen till antalet är fler i en grupp i en grupp med barn med specialbehov (funktionsnedsättning och/eller sjukdom). Detta behövs inte enbart för att rättigheterna för barnet med specialbehov ska uppfyllas utan också för andra barn och för att personalen ska kunna uppfylla de krav som ställs på dem, för att de ska orka och kunna skapa en barnvänlig stämning. Det behövs också för att motverka negativa och diskriminerande attityderna gentemot barn med specialbehov och deras vårdnadshavare, eftersom attityden mot barn med specialbehov utvecklats mot ett mer negativt håll de senaste åren bland annat har de beskyllts för att ta för mycket resurser av barn som inte har specialbehov. Det i sin tur förorsakar mobbning av barn med specialbehov och till och med kränkning och diskriminering av barn med specialbehov och deras vårdnadshavare. Något som är förbjudet enligt annan lagstiftning men som i praktiken kan bli svår att hantera och motverka utan tillräckligt dimensionering av personalen.

- Vi anser att den föreslagna dimensioneringen av personal inte är tillräcklig om det finns barn med specialbehov i en grupp. Jämförelsetalet behöver vara högre om det finns det barn med specialbehov. Detta behöver skrivas in på lagnivå bland annat genom att formuleringen i 16 § lagförslaget ändras från *"Vid behov ska barnets behov av stöd beaktas i fråga om antalet anställda, personalstruktur eller antalet barn."* till *att barnets behov av stöd ska beaktas i*
Kravet skrivs också in i 35 och 38 § lagförslaget.
- Finns det barn med specialbehov behöver daghemspersonalen ha den behörighet och specialkunskap som situationen förutsätter och också ha rätt till utbildning och handledning för att få den sakkunskapen. Något som ytterligare behöver förtydligas i förslaget.
- Det är bra att assistenter inom dagvården inte räknas med i jämförelsetalet och att det tagits med en bestämmelse om begränsning av guppens totala storlek.

Svenskspråkig personal

Det finns inte tillräckligt med behörig svenskspråkig personal inom den svenskspråkiga dagvården. Detta gäller speciellt för de södra delarna av landet. Vi understöder det föreslås att kraven på personalens behörighet skärps men för att också i framtiden kunna trygga den svenskspråkiga dagvården behövs det en viss flexibilitet.

För att det ska finnas tillräckligt med svenskspråkig personal i framtiden är det av betydelse att:

- Att möjligheten som ges i 34 § lagförslaget att anställa en person som inte uppfyller kraven i 27 -33 § lagförslaget, på nytt efter att perioden på ett år gått ut om det inte finns behörig personal att tillgå och personen i övrigt är lämplig och kompetent, förverkligas i praktiken. En sådan tillämpning stöder den kontinuitet som barn behöver och kvalitet i dagvården trots brist på personal. Vi understryker också vikten av att denna personal ges rätt till semester och personalförmåner så att de stannar.
- På grund av bristen på svenskspråkig personal behöver övergångstiden förslaget vara tillräckligt lång och antalet studieplatser till svenskspråkig utbildning måste säkerställas. Något som också ska gälla rätt och möjlighet till kompletterande utbildning enligt 40 § förslaget.
- Vi önskar ändå understyrka att bristen på svenskspråkig personal inte får vara en ursäkt för att personaldimensioneringen inte uppfylls, speciellt i grupper med barn med specialbehov.

4. Rätt att hålla kvar plats

- För ett barn med en funktionsnedsättning , ett syskon till ett barn med funktionsnedsättning eller ett barn till vårdnadshavare med funktionsnedsättning är det viktigt med kontinuitet. Vi föreslår därför att det i detaljmotiveringarna till 14 § 2 momentet tas in ett förtydligande om att dessa barns rätt att behålla sin plats på samma daghem speciellt ska beaktas. I övrigt se Handikappforums utlåtande.

5. 18 § särskilt stöd

I enlighet med FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska småbarnspedagogiken primärt ordnas i anslutning till övrig småbarnspedagogik och de grupperna också för barn med svår funktionsnedsättning eller någon annan allvarlig sjukdom och endast i undantagsfall helt och hållet i en specialgrupp eller på något annat lämpligt ställe.

6. Barnets bästa och hörande av barnet och FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Förslaget behöver kompletteras med de krav som FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ställer. Barnets rätt till höranden kan ytterligare förtydligas och förstärkas. Det behöver ännu granskas om vårdnadshavarnas rätt till deltagande och hörande är lika starkt som i lagen om den grundläggande utbildningen.

7. Utlåtandets centrala innehåll

- Vi kräver att: Gravyt handikapp byts ut till *svår funktionsnedsättning* och att handikappad byts ut till *barn/Vårdnadshavare/person med funktionsnedsättning*. Småbarnpedagogik byts ut till småbarnsfostran.
- Vi föreslår att formuleringen rätt till småbarnspedagogik på sitt modersmål i 15 § 1 mom. förslaget byts ut mot formuleringen rätt till *småbarnspedagogik på eget språk*, i enlighet med 10 § lagen om grundläggande utbildning.
- Vi föreslår att det i detaljmotiveringarna görs ett förtydligande om att ett barns egna språk eller modersmål också kan vara finlandssvenskt teckenspråk eller alternativ kommunikation baserat på det svenska språket.
- Vi föreslår också att rätten till att söka ändring också ska gälla rätt till småbarnspedagogik på eget språk.
- Detaljmotiveringarna till 18 § 4 mom. förslaget kompletteras med en hänvisning till språklagen och att hörandet bör vara tillgängligt både fysiskt och informationsmässigt i enlighet med de krav som ställs enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Vi anser att den föreslagna dimensioneringen av personal inte är tillräcklig om det finns barn med specialbehov i en grupp. Jämförelsetalet behöver då vara högre. Detta behöver skrivas in på lagnivå bland annat genom att formuleringen i 16 § lagförslaget ändras från "*Vid behov ska barnets behov av stöd beaktas i fråga om antalet anställda, personalstruktur eller antalet barn.*" till att *barnets behov av stöd ska beaktas i*" Kravet skrivs också in i 35 och 38 § lagförslaget.
- På grund av bristen på svenskspråkig personal behöver övergångstiden förslaget vara tillräckligt lång och antalet studieplatser till svenskspråkig utbildning måste säkerställas. Något som också ska gälla rätt och möjlighet till kompletterande utbildning enligt 40 § förslaget. Vi önskar ändå understyrka att bristen på svenskspråkig personal inte får vara en ursäkt för att personaldimensioneringen inte uppfylls, speciellt i grupper med barn med specialbehov.
- Vi föreslår därför att det i detaljmotiveringarna till 14 § 2 momentet tas in ett förtydligande om att rätten att behålla sin plats på samma daghem för barn med en funktionsnedsättning, ett syskon till ett barn med funktionsnedsättning eller ett barn till vårdnadshavare med funktionsnedsättning ska beaktas speciellt. I övrigt se Handikappforums utlåtande.

Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

26.05.2014

Nina af Hällström
verksamhetsledare,
SAMS - Samarbetsförbundet
kring funktionshinder

Ulf Gustafsson
verksamhetsledare
Finlands Svenska
Handikappförbund

Sakkunnig: Ulrika Krook, SAMS, juridiskt ombud, VH, jur.mag., ulrika.krook@samsnet.fi, telefon: 050 443 0576